The purpose of the study is to define the concept of self-defense and extreme necessity, as well as to determine the grounds and conditions of civil liability for damage caused by a person exercising his right to self-defense or in extreme necessity, as well as sanctions applied to a person.

The object of the study is the legal relationship arising from the prosecution of a person who caused harm in a state of extreme necessity or in the exercise of his right to self-defense and the application of civil sanctions.

To achieve this goal, the following methods were used: formal-legal to study the legal regulation of legal relations; analytical for the correct interpretation of the scope of legal content; system-structural to determine the legal nature of the studied legal relations; historical and legal for the analysis of the development of civil legislation; dialectical to identify contradictions in legal relations and legal regulation.

It is noted that in determining the content of self-defense committed by a person, it is necessary to take into account the legal nature of legal relations, as the performance of self-defense actions of a legal nature are mainly contractual obligations, and self-defense actual actions – non-contractual obligations, including tort obligations. The prevailing position in civil science is that self-defense is a way of protecting civil rights and a non-jurisdictional form of realization of this protection.

It is noted that self-defense can be carried out in the form of both factual and legal actions, which can be both legal and illegal. Manifestations of self-defense are measures of operational influence, which in science are called operational sanctions. They are designed to prevent specific offenses, usually in contractual obligations and can be applied by a unilaterally authorized person out of court. Varieties of such sanctions are unilateral withdrawal from the contract; unilateral termination of the obligation; actions of the commission agent, aimed at unilateral retention of the thing to be transferred to the principal, in order to ensure their claims under the contract; actions of the commission agent aimed at unilateral deduction of the amounts due to him under the contract, received by him for the principal.

Illegal active and passive actions of self-defense can lead to harm to the life, health of the offender, his property, which can lead to prosecution of the person for the damage.

The analysis of the norm of Art. 1169 of the CCU, which regulates liability for damage caused by a person in the exercise of his right to self-defense. It is noted that the norm of Part 2 of Art. 1169 of the Civil Code is formulated unsuccessfully, because it does not contain information about "another person" who was harmed by a person who carried out self-defense against unlawful encroachments, and therefore it is not clear who may be obliged to compensate him. In this regard, it is proposed to make appropriate changes to the norm under study in terms of clarifying the person who may be obliged to compensate, introducing the term "causer" of the damage along with the term in the article "person who committed an illegal act".

As a general rule, damage caused by a person in cases of exercising his right to self-defense is reimbursed only if the limits of necessary defense are exceeded. In this case, the right to apply a sanction for damages has a person whose actions have become the basis for the application of self-defense.

Damage caused to third parties in ways not prohibited by law and which do not contradict the moral principles of society, is compensated by the person who committed the illegal act, and in other cases – by the person who carried out self-defense. That is, in the first case, the third party has the right to apply sanctions for recovery.

Keywords: sanctions, liability, protection, compensation for damage, tort, operational measures.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2021; 3 (118): 26-32
УДК 347.961.1
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/3.118-5

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2021

В. М. Зальотін, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4630-1947

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ОКРУГІВ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Статтю присвячено історії формування нотаріальних округів в Україні. Метою дослідження є виокремлення з історії нотаріату в Україні історії формування нотаріальних округів і внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові (аналіз, порівняння й моделювання) та спеціальні (формально-юридичний і логіко-юридичний) методи пізнання. Розглянуто вплив територіальної компетенції нотаріуса на формування нотаріальних округів. Досліджено розуміння територіальної компетенції нотаріуса у вітчизняній науці як основи формування округів для діяльності нотаріусів. Виокремлено чотири етапи історії розвитку та становлення системи нотаріальних округів в Україні: перші роки незалежності, установлення граничної чисельності нотаріусів, роки невизначеності та сучасний етап, який характеризується змінами у зв'язку з проведенням адміністративно-територіальних і цифрових реформ. Констатовано незначну врегульованість питання територіальної компетенції з одночасною участю держави в обранні нотаріальних округів особами, що мають намір займатися нотаріальною діяльністю, у перші роки незалежності України. Розкрито проблематику регулювання граничної чисельності нотаріусів і квот нотаріусів у державі як таких, що не відповідають викликам сьогодення. Проаналізовано законопроєкти, направлені на врегулювання кількості нотаріусів і відмови від такого втручання держави у нотаріат. Досліджено сучасне регулювання територіальної компетенції нотаріусів і нещодавні зміни до законодавства, пов'язані з адміністративно-територіальними реформами в Україні. Зосереджено увагу на адміністративно-територіальному устрої як основі при розподілі меж територіальної компетенції нотаріусів. Окреслено основні концепції формування переліку нотаріальних округів Міністерством юстиції України, наведено їхні сильні та слабкі сторони. Розглянуто наміри уряду щодо цифрової трансформації держави в частині запуску електронного нотаріату для віддаленого вчинення нотаріальних дій. Запропоновано вдосконалити принципи побудови та систему нотаріальних округів із метою підвищення доступності нотаріальних дій населенню, а саме, упровадити обласні, Київський та Севастопольський міські нотаріальні округи для віддаленого вчинення нотаріальних дій. Ураховуючи положення Конституції України, обґрунтовано необхідність закріпити повноваження Міністерства юстиції України щодо затвердження переліку нотаріальних округів у Законі України "Про нотаріат".

Ключові слова: територіальна компетенція нотаріуса, гранична чисельність нотаріусів, адміністративно-територіальний устрій, адміністративно-територіальна одиниця, квоти нотаріусів, доступність нотаріальних дій.

ВСТУП

Частина перша ст. 13-1 Закону України "Про нотаріат" [1] розкриває мету створення нотаріальних округів через їхню визначальну ознаку, наведену у дефініції – установлення меж реалізації територіальної компетенції нотаріусом. Відтак, від вдало сформованих нотаріальних округів залежать доступність нотаріальних послуг і завантаженість нотаріусів. Проблематика правового регулювання територіальної компетенції вчинення нотаріальних дій своїм корінням сягає часів набуття незалежності Україною. Разом із тим, варто констатувати, що деякі з побоювань, закладені у принципи побудови нотаріальних округів і пов'язаних з ними обмежень, уже стали частиною історії і ніяк не нашкодять громадянам. Аналізуючи історію розвитку нотаріальних округів в Україні, можемо спостерігати поступове послаблення державного контролю та недовіри до приватних нотаріусів. Україна жодним чином не могла полишити притаманний радянському минулому плановий підхід при регулюванні нотаріату, а сучасний світ кидав нові ви-

© Зальотін В. М., 2021

клики. Наприклад, актуальним питанням є перегляд сучасних принципів побудови нотаріальних округів на відповідність цифровому розвитку суспільства та подальшому впровадженню е-нотаріату. Нині проблемою формування нотаріальних округів є необхідність здійснення якісного стрибка у розвитку правової доктрини та законодавства в цьому напрямі. Причини такої ситуації шукатимемо в історії означеного питання.

Зважаючи на викладене вище, метою дослідження є виокремлення з історії нотаріату в Україні історії формування нотаріальних округів та на її основі внесення пропозицій щодо подальшого вдосконалення законодавства. Об'єктом дослідження відповідно стає нотаріальний округ як правове явище у призмі історії розвитку юридичної науки та інституту нотаріату в незалежній Україні. Методологічною основою для цього дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. З-поміж загальнонаукових методів пізнання можемо згадати аналіз, порівняння та моделювання, серед спеціальних методів пізнання – формально-юридичний і логіко-юридичний методи.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Перед безпосереднім дослідженням етапів формування нотаріальних округів зазначимо, що основою будь-якої законотворчості є правова доктрина. Погоджуємося із Ю. А. Задорожнім, згідно з твердженням якого, виключно її можна вважати рушійним джерелом розвитку права та правотворчого процесу, яке живить законодавство новими ідеями [2, с. 20].

Підставою для формування нотаріальних округів, зокрема, є обмежена у просторі дія територіальної компетенції нотаріусів. У зв'язку із цим значний пласт напрацювань, пов'язаних із формуванням нотаріальних округів, належить представникам вітчизняної науки. Зокрема, питання територіальної компетенції нотаріуса досліджувалося С. Я. Фурсою та Є. І. Фурсою. На думку дослідників, територіальну компетенцію нотаріуса можна розкрити як розмежування дій, на вчинення яких уповноважені нотаріуси й інші посадові особи, враховуючи передбачену законодавством територію їхньої діяльності [3, с. 347]. Схожої позиції дотримуються Л. С. Сміян, Ю. В. Нікітін та П. Г. Хоменко [4, с. 97]. У свою чергу М. С. Долинська стверджує, що територіальна компетенція нотаріусів має на меті розмежування нотаріальних дій відповідно до меж нотаріальних округів [5, с. 114].

Окрім юридичної науки, суттєвий внесок у розвиток нотаріальних округів зроблено у процесі розв'язання практичних проблем. Умовно поділимо історію формування нотаріальних округів в Україні на чотири етапи.

І. Нотаріальні округи у перші роки незалежності (1991–1998 рр.)

С. В. Нечипорук доречно зазначив, що після набуття Україною незалежності почався новий етап історії нотаріату, який характеризується поверненням ринкових відносин і підприємництва, переоцінюванням відносин держави і громадян [6, с. 143]. Сукупність економічних і політичних чинників призводить до появи інституту приватних нотаріусів, що і закріплено у першій редакції Закону України "Про нотаріат" від 02 вересня 1993 року [1]. Оскільки приватні нотаріуси самостійно обирають місце здійснення своєї діяльності, то перед законодавцем постала проблема регулювання їхньої кількості та територіальної компетенції. Підкреслимо, що питання формування нотаріальних округів стосується насамперед приватних нотаріусів, адже штат державних нотаріальних контор установлюється уповноваженими органами юстиції. Відмітимо, що розуміння нотаріального округу у перших редакціях цього закону суттєво не відрізняється від сучасного. Утім, згідно зі ст. 25 Закону України "Про нотаріат" нотаріальний округ визначається не особою, що має намір займатися нотаріальною діяльністю, а управлінням юстиції за заявою такої особи відповідно до адміністративно-територіального поділу України.

Ураховуючи Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 04 березня 1994 року № 20/5 і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 10 березня 1994 року за № 41/250 [7], під "управлінням юстиції" розуміють Міністерство юстиції Республіки Крим, управління юстиції обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій.

Адміністративно-територіальний поділ України на той час установлено Положенням про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР, затвердженим указом Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 року № 1654-X, яке відносить до адміністративно-територіальних одиниць область, район, місто, район у місті, селище міського типу, сільраду, село і селище [8].

Після прийняття Конституції України 1996 року до адміністративно-територіального устрою України внесено незначні коригування. Відповідно до ст. 133 Конституції України одиницями адміністративно-територіального устрою України є Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села [9]. Зазначимо, що Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР досі чинне. Утім, необхідно керуватися саме положеннями Конституції як акту вищої юридичної сили.

Отже, цей етап формування нотаріальних округів характеризується незначною врегульованістю з одночасною участю держави в обранні нотаріальних округів особами, що мають намір займатися нотаріальною діяльністю.

ІІ. Гранична чисельність приватних нотаріусів (1998–2013 рр.)

Історія формування територіальної компетенції нотаріусів тісно пов'язана з іншим фактором – кількістю нотаріусів в межах кожного округу. Насправді інструментарій законодавця складається з двох альтернатив – формувати округи або встановлювати кількісно-якісні вимоги до діяльності в межах округів, тому не можемо оминути питання впливу встановлення граничної чисельності приватних нотаріусів на подальший розвиток означеної проблематики.

Статтею 4 Указу Президента України від 23 серпня 1998 року № 932/98 "Про врегулювання діяльності нотаріату в Україні" [10] встановлювалось, що залежно від кількості населення Міністерством юстиції України має визначатися кількість приватних нотаріусів на кожен округ. Тобто, рішення управлінь юстиції, згадане вище, додатково має обґрунтовуватись потребою у приватних нотаріусах у кожному нотаріальному окрузі.

Як наслідок, наказом Міністерства юстиції України від 12 січня 1999 року № 2/5 затверджено першу граничну чисельність приватних нотаріусів. У цей наказ періодично вносилися зміни аж до визнання таким, що втратив чинність, у 2013 році. Ураховуючи форму викладення наказу, затверджувався і перелік усіх нотаріальних округів України, адже в інших нормативно-правових актах такий перелік був відсутній. Також зазначимо зростання граничної кількості приватних нотаріусів. Якщо 1999 року Міністерство юстиції України вважало достатнім показник у 1–5 приватних нотаріусів на нотаріальний округ, то в останній редакції наказу від 22 березня 2013 року № 521/5 ця цифра зросла до 100 [11; 12].

Закріплена гранична межа нотаріусів для більшості нотаріальних округів є недосяжною і нині, що, безумовно, вплинуло на прийняття рішення щодо відмови від регулювання кількості приватних нотаріусів. Для наочності наведемо приклади окремих областей:

Область	Гранична чисельність приватних нотаріусів, встановлена станом на 2013 рік	Кількість приватних нотаріусів станом на день написання статті [13]
Житомирська	8 700	106
Полтавська	8 600	168
Запорізька	12 240	182
Львівська	22 660	391
Одеська	21 000	380
Хмельницька	7 800	149
Дніпропетровська	21 280	433

Окреслене нормативно-правове регулювання становило серйозну перепону для осіб, які мали намір займатися приватною нотаріальною діяльністю у великих містах. Показовою є постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 року у справі № 21-46а11 [14], у якій суд дійшов висновку щодо неправомірності: а) відмови у реєстрації приватної нотаріальної діяльності у зв'язку з перевищенням граничної чисельності приватних нотаріусів у Запорізькому міському нотаріальному окрузі; б) встановлення граничної чисельності нотаріусів наказами Міністерства юстиції України всупереч п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України, яким передбачено, що питання організації та діяльності нотаріату визначається саме законами України.

На думку прихильників зазначеного підходу, скасування граничної чисельності приватних нотаріусів суперечить основним засадам організації нотаріату, адже призведе до появи конкуренції, а відтак і до ризику збільшення кількості правопорушень під час здійснення нотаріальної діяльності [15]. Не можемо не уточнити – конкуренція буде завжди, або при доступі до професії, або серед практикуючих нотаріусів. Тому втручання держави, яке підтримується дослідниками, лише зміщує вектор конкуренції, а не усуває її.

Симптоматичними для того часу є спроби унормувати кількість нотаріусів у нотаріальних округах так званим "квотуванням", шляхом внесення відповідних змін у законодавство. Проєктом Закону від 11 травня 2004 року № 5488 "Про внесення змін до Закону України "Про нотаріат" (щодо квоти нотаріусів)" пропонувалося доповнити цей закон статтею 16-1, яка встановлює критерії для формування квот нотаріусів (кількість населення, кількість учинюваних нотаріальних дій, кількість державних нотаріусів, соціальний-економічний стан регіону). Гранично допустимою чисельністю населення на одного державного нотаріуса автори законопроєкту вважали від 5 до 20 тис. осіб [16].

01 квітня 2008 року до Верховної Ради України подано проєкт Закону № 1425-1 Про внесення змін до Закону України "Про нотаріат", яким пропонувалося запровадити квоти для приватних нотаріусів, а саме: кількість населення, що обслуговується приватним нотаріусом, не може перевищувати 30 тис. осіб, та бути меншою за 5–20 тис.осіб (залежно від чисельності населення в нотаріальному окрузі). Залишається відкритим питання, яким чином ініціатори законопроєкту хотіли забезпечити кожен нотаріальний округ принаймні трьома приватними нотаріусами, коли реєстрація приватної нотаріальної діяльності в тому чи іншому нотаріальному окрузі є добровільною. Крім того, пропонувалося запровадити єдиний і регіональні кадрові резерви приватних нотаріусів, іншими словами – чергу претендентів на отримання права займатися нотаріальною діяльністю [17]. Можемо припустити, що автори законопроєкту надихнулися Положенням про формування кадрового резерву на посади суддів місцевих та апеляційних судів, затвердженим наказом Державної судової адміністрації України від 04 серпня 2006 року № 79 [18]. На наше переконання таке вирішення згаданої проблематики було б доречним для державних нотаріальних контор, де нотаріус – найманий робітник, а не самозайнята особа.

Відмітимо, що прихильники протилежного підходу теж були. Іншим законопроєктом (від 26 грудня 2007 року № 1286) пропонувалося доповнити Закон України "Про нотаріат" положенням про те, що кількість нотаріусів у межах нотаріального округу не обмежується [19].

2013 року Українську нотаріальну палату була прийнято до Міжнародної спілки латинського нотаріату. В аспекті досліджуваної теми звернемо увагу на 15-й принцип Фундаментальних принципів латинського нотаріату, прийнятих Бюро Комісії з міжнародної нотаріальної співпраці 18 січня 1986 року і Постійною Радою в Гаазі 13–15 березня 1986 року. Відповідно до цього принципу законом мають вирішуватися питання територіальної компетенції, робочого місця нотаріуса, оптимізації надання нотаріальних послуг та уникнення монополізму [20, с. 7]. Україна дотримується наведеного принципу, адже порушені питання регулюються Законом України "Про нотаріат", зокрема і в частині формування нотаріальних округів.

Останніми роками кардинальних змін при формуванні нотаріальних округів не спостерігалось і законодавче регулювання їхнього формування дійшло до нас у тому вигляді, в якому сьогодні постало перед новими проблемами.

III. Невизначеність у формуванні нотаріальних округів (2013–2020 рр.)

Відповідно до ст.13-1 Закону України "Про нотаріат" у чинній редакції нотаріальний округ – територіальна одиниця, в межах якої нотаріус здійснює нотаріальну діяльність і в межах якого перебуває державна нотаріальна контора або робоче місце приватного нотаріуса [1]. Підкреслимо, що вказана стаття визначає нотаріальний округ як "територіальну" одиницю.

Нагадаємо, що Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР 1981 року та Конституція України у свою чергу оперують поняттям "адміністративно-територіальної" одиниці. Таке визначення міститься й у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні", яке за змістом аналогічне наведеному у Конституції [21]. Конституційний Суд України у рішенні від 13 липня 2001 року № 11-рп/2001 по справі про адміністративно-територіальний устрій надав альтернативне визначення адміністративно-територіальної одиниці як єдиної, компактної частини території України, що становить основу для організації і функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування [22].

Відмінність "адміністративно-територіальної" від "територіальної" одиниці полягає у тому, що перша категорія є вужчою і, окрім меж, фізичних і географічних властивостей, включає в себе сферу повноважень державних органів і посадових осіб [23, с. 119]. На нашу думку, розбіжність порівнюваних понять не є принциповою для встановлення меж нотаріальних округів, оскільки законодавством передбачено їхнє формування на основі адміністративно-територіального устрою України.

Відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 92 Конституції України питання адміністративно-територіального устрою України мають вирішуватися прийняттям відповідних законів [9]. Наразі проєкт Закону від 28 січня 2021 року № 4664 "Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України" [24] подано до Верховної Ради України. Стаття 4 законопроєкту дублює ст. 133 Конституції України, проте конкретизує межі адміністративно-територіальних одиниць (ст. 11), що безумовно є позитивним в аспекті визначення меж нотаріальних округів.

Повертаючись до питання відсутності переліку нотаріальних округів, звертаємо увагу на те, що згадана проблема існувала з 2013 року. Про існування Переліку нотаріальних округів в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04 березня 2016 року № 638/5, нам стало відомо з Протоколу засідання Ради Нотаріальної палати України від 15 січня 2021 року № 78 [25]. Водночас зазначений наказ на сайтах Верховної Ради України та Міністерства юстиції України відсутній. Керуючись п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України, наголошуємо, що такий перелік має бути у відкритому доступі.

IV. Формування нових нотаріальних округів (з 2020 р.)

На виконання Закону України від 16 квітня 2020 року № 562-IX "Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад" [26] постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807 "Про утворення та ліквідацію районів" [27] здійснено адміністративну реформу, відповідно до якої кількість районів в Україні скорочено у 3,5 рази. Фактично йдеться про новий адміністративно-територіальний устрій України. Оскільки статтею 13-1 Закону України "Про нотаріат" прямо передбачено формування нотаріальних округів відповідно до адміністративно-територіального устрою України, назріла необхідність зміни меж нотаріальних округів.

Відповідно до п. 6 постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807 Кабінет Міністрів України мав привести свої нормативно-правові акти у відповідність до зазначеної постанови у тримісячний строк. Водночас згідно з листами Міністерства юстиції України від 22 липня 2020 року № 3171/19.5/32-20 [28] та від 19 серпня 2020 року № 6752/8.4.4/32-20 [29] нотаріуси мають керуватися чинним законодавством до внесення відповідних змін. Міністерством юстиції України напрацьовано три концепції формування нових нотаріальних округів в Україні.

1. Формування нотаріальних округів у межах новостворених районів, визначених постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807, та в межах міст зі спеціальним статусом (виключно районні нотаріальні округи та Київський, Севастопольський міські нотаріальні округи);

2. Формування нотаріальних округів у межах Автономної Республіки Крим, областей і в межах міст зі спеціальним статусом (без урахування інших складових системи адміністративно-територіального устрою України, зокрема районів, міст, районів у містах, селищ і сіл) (виключно обласні нотаріальні округи та Київський, Севастопольський міські нотаріальні округи);

3. Формування нотаріальних округів у межах новостворених районів, визначених постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807, з урахуванням складових системи адміністративно-територіального устрою України, зокрема міст, які є обласними центрами (районні нотаріальні округи, міські нотаріальні округи обласних центрів і Київський, Севастопольський міські нотаріальні округи). Причому робочі місця нотаріусів, приватна нотаріальна діяльність яких буде зареєстрована по районних нотаріальних округах, мають бути розташовані поза межами міст обласного значення, які входять до складу новостворених районів [30].

Під час упровадження першої та третьої концепцій потрібно було врахувати декілька важливих нюансів.

По-перше, об'єднано однойменні міські та районні нотаріальні округи, яких в Україні до змін в адміністративно-територіальному устрої було чимало (наприклад, Сєвєродонецький міський і Сєвєродонецький районний, Черкаський міський і Черкаський районний, Долинський міський і Долинський районний нотаріальні округи). Таким чином вирішено питання доступності нотаріальних послуг і уникнення судових спорів (див. наприклад рішення Придніпровського районного суду м. Черкаси від 06 жовтня 2015 року у справі № 2-2502/11 [31], рішення Долинського районного суду Івано-Франківської області від 20 березня 2015 року у справі № 343/3086/14-ц [32], рішення Барського районного суду Вінницької області від 08 травня 2018 року у справі № 125/1854/16-ц [33]).

По-друге, на момент розроблення переліку нотаріальних округів було актуальним питання визначення міст, на базі яких формуватимуться міські нотаріальні округи. Відповідно до Протоколу засідання Ради Нотаріальної палати України від 15 січня 2021 року № 78 [25] серед нотаріусів виникла дискусія з приводу доцільності створення міських нотаріальних округів з урахуванням завантаженості нотаріусів і кількості населення у містах. Вирішено, що вдалими критеріями для формування міських нотаріальних округів є "щільність населення більше 400 000, доцільність і навантаження". Вважаємо такий підхід обтяжливим, зважаючи на необхідність періодичного перегляду меж нотаріальних округів, адже статистика вчинення нотаріальних дій і демографічна ситуація в Україні – явища динамічні.

Вважаємо, що друга концепція є найвдалішою та повною мірою відповідає викликам сьогодення. Переваги вказаного підходу такі:

- учинення нотаріальних (а тому і реєстраційних) дій у межах області;
- можливість отримання нотаріальних послуг громадянами з урахуванням їхнього місцезнаходження та економії часу;
- зручність і доступність нотаріальних послуг для громадян;
- рівномірне навантаження нотаріусів у різних регіонах України.

Друга концепція знайшла як своїх прибічників, так і опонентів. Супротив обласним нотаріальним округам не позбавлений сенсу, адже нотаріусам буде зручніше перебратися до обласних центрів, полишивши менші населені пункти. Тим не менш, побоювання рейдерства та злочинності за впровадження такої концепції безпідставні. Останні зміни до ст. 13-1 Закону України "Про нотаріат" вносилися наприкінці 2008 року [34], за цей час технології розвинулися і Україна рухається в напрямку цифровізації. У таких умовах реагування на злочинність у сферах нотаріату та реєстрації речових прав стало більш оперативним і своєчасним.

Водночас уряд розглядає перспективи запровадження в Україні е-нотаріату. Згідно з інформацією, наведеною на Єдиному порталі державних послуг "ДІЯ", до 2023 року планується розробити Єдиний реєстр нотаріальних дій, Електронне робоче місце нотаріуса та Єдиний архів нотаріусів у межах проєкту "Цифрова трансформація нотаріату (е-нотаріат)" [35]. У зв'язку із цим друга концепція формування нотаріальних округів набуває ще більшого значення.

Тим не менш, з урахуванням Переліку нотаріальних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5 [36], обрано саме третю концепцію – нотаріальними округами визначено обласні центри, райони, міста Київ та Севастополь. Зі слів заступника Міністра юстиції України Ольги

Оніщук обрання третьої концепції пов'язане з недопущенням міграцій нотаріусів із сільської місцевості [37].

Крім того, для безболісного переходу приватних нотаріусів у нові нотаріальні округи розроблена нова, спрощена процедура зміни нотаріального округу та виготовлення нової печатки без переатестації, сертифікації робочих місць нотаріусів, передачі документів до державних нотаріальних архівів тощо [38].

Повністю підтримуємо вищеописані новації у законодавство, оскільки у процесі розроблення переліку нотаріальних округів в Україні враховано проблеми, що виникали у практичній діяльності приватних нотаріусів, судовій практиці та науковій доктрині. Зокрема, райони укрупнено таким чином, що усунено проблему існування невеликих районних нотаріальних округів при містах.

Водночас вважаємо за необхідне наполягати на впровадженні другої концепції, а саме передбачити паралельне існування нотаріальних округів для віддаленого вчинення нотаріальних дій (обласні нотаріальні округи, Київський, Севастопольський міські нотаріальні округи у цьому разі зберігатимуть свій особливий статус).

ВИСНОВКИ

Нотаріальні округи в Україні формувалися з певною недовірою до новоствореного інституту приватних нотаріусів, але згодом увага була сфокусована на рівномірному забезпеченні нотаріальними послугами всього населення України. Зміна вектора розвитку позитивно вплинула на переосмислення підходів до формування нотаріальних округів, а тому сьогодні можемо констатувати існування досконалішої системи забезпечення громадян нотаріальними послугами.

У процесі поглибленого вивчення історії формування нотаріальних округів нами встановлено, що Україна пройшла такі етапи:

- установлення нотаріального округу управлінням юстиції за заявою майбутнього нотаріуса;
- обмежень кількості приватних нотаріусів в округах;
- невизначеності у правовому статусі нотаріальних округів;
- вільного обрання із затвердженого переліку укрупнених нотаріальних округів, що стало можливим завдяки адміністративно-територіальним реформам.

Станом на сьогодні нотаріальними округами є обласні центри, райони, міста Київ і Севастополь. Вважаємо, що законодавство можна вдосконалювати і далі в таких напрямах.

1. Розробити окремий перелік нотаріальних округів для віддаленого вчинення нотаріальних дій, зважаючи на подальше впровадження електронного нотаріату в Україні. Територіальна компетенція нотаріусів у цьому випадку безумовно має розповсюджуватися не на райони, а на області (з урахуванням особливого статусу міст Києва та Севастополя).

2. Оскільки п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України передбачено, що організація нотаріату має визначатися законами, пропонуємо перше речення абзацу другого ст. 13-1 Закону України "Про нотаріат" викласти у такій редакції: "*Перелік нотаріальних округів затверджується головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері нотаріату, відповідно до адміністративно-територіального устрою України*". Таким чином можна уникнути значної кількості судових спорів.

Перспективними напрямами подальших досліджень теми формування нотаріальних округів вважаємо їхнє подальше вдосконалення у процесі прийняття закону, який встановлюватиме порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України.

Список використаних джерел

1. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12 (дата звернення: 10.06.2021).

2. Задорожний Ю.А. Правова доктрина в країнах романо-германської та англо-американської правових сімей: порівняльний аналіз / Ю.А. Задорожний // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 10. С. 17-24.

3. Фурса С.Я, Фурса Є.І., Фурса Є.Є., Нікітюк О.М. Нотаріат України. Книга 1. Організація нотаріату з практикумом: підручник у трьох книгах / за заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Алерта, 2015. 483 с.

4. Сміян Л.С., Нікітін Ю.В., Хоменко П.Г. Нотаріат в Україні: Навчальний посібник (2-е вид., стереотип.)/ За ред. Ю.В. Шкітіна. К.: КНТ, 2008. 680 с.

5. Долинська М.С. Територіальна компетенція нотаріальних органів України як один із головних засад здійснення нотаріального процесу в Україні / М.С. Долинська // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Випуск 2. 2018. С. 107-115.

6. Нечипорук С.В. Проблеми та перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення нотаріальної діяльності в Україні / С.В. Нечипорук // *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С.143-146.

7. Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності: Наказ Міністерства юстиції України від 04 березня 1994 року № 20/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-94#Text (дата звернення: 10.06.2021).

8. Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 року № 1654-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10 (дата звернення: 10.06.2021).

9. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 10.06.2021).

10. Про врегулювання діяльності нотаріату в Україні: Указ Президента України від 23 серпня 1998 року № 932/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932/98#Text (дата звернення: 10.06.2021).

11. Про затвердження граничної чисельності приватних нотаріусів у нотаріальних округах: Наказ Міністерства юстиції України від 12 січня 1999 року № 2/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-99/ed19990112 (дата звернення: 10.06.2021).

12. Про затвердження граничної чисельності приватних нотаріусів у нотаріальних округах: Наказ Міністерства юстиції України від 12 січня 1999 року № 2/5 (у редакції від 26 квітня 2013 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-99/ed20130426 (дата звернення: 10.06.2021).

13. Єдиний реєстр нотаріусів [Електронний ресурс]. URL: https://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx (дата звернення: 10.06.2021).

14. Постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 року у справі № 21-46а11. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/17914384 (дата звернення: 10.06.2021).

15. Комаров В.В., Баранкова В.В. Проблеми унормування нотаріальної діяльності / В.В. Комаров, В.В. Баранкова // *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2008. № 4 (40). С. 7-16.

16. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про нотаріат" (щодо квоти нотаріусів) від 11 травня 2004 року № 5488. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=18012 (дата звернення: 10.06.2021).

17. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про нотаріат" від 01 квітня 2008 року № 1425-1. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31666 (дата звернення: 10.06.2021).

18. Положення про формування кадрового резерву на посади суддів місцевих та апеляційних судів: Наказ Державної судової адміністрації України від 04 серпня 2006 року № 79. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0991-06#Text (дата звернення: 10.06.2021).

19. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про нотаріат" від 26 грудня 2007 року № 1286. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=31179 (дата звернення: 10.06.2021).

20. Фундаментальні принципи Латинського нотаріату: прийнято Бюро КМНС 18 січня 1986 року і Постійною Радою в Гаазі 13-15 березня 1986 року // *Нотаріат для Вас*. 2001. № 4.

21. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 10.06.2021).

22. Рішення Конституційного Суду України у справі про адміністративно-територіальний устрій від 13 липня 2001 року № 11-рп/2001. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#Text (дата звернення: 10.06.2021).

23. Дем'янчук О.І. Сутнісні характеристики та формування адміністративно-територіальних одиниць у контексті децентралізації регіонального розвитку / О.І. Дем'янчук // *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка*. 2018. № 9. С. 117-124.

24. Проєкт Закону про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України від 28 січня 2021 року № 4664. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70936 (дата звернення: 10.06.2021).

25. Протокол засідання Ради Нотаріальної палати України від 15 січня 2021 року № 78. *Нотаріальна палата України*: веб-сайт. URL: https://npu.ua/wp-content/uploads/2021/02/78-2021.pdf (дата звернення: 10.06.2021).

26. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України від 16 квітня 2020 року № 562-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text (дата звернення: 10.06.2021).

27. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text (дата звернення: 10.06.2021).

28. Лист Міністерства юстиції України від 22 липня 2020 року № 3171/19.5/32-20 "Про утворення та ліквідацію районів". *Нотаріальна палата України*: веб-сайт. URL: https://npu.ua/wp-content/uploads/2020/07/mu-vr.pdf (дата звернення: 10.06.2021).

29. Лист Міністерства юстиції України від 19 серпня 2020 року № 6752/8.4.4/32-20. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v6752323-20#Text (дата звернення: 10.06.2021).

30. Лист Міністерства юстиції України від 22 грудня 2020 року № 5579/19.1.1/32-20 "Щодо визначення нотаріальних округів".

31. Рішення Придніпровського районного суду м. Черкаси від 06 жовтня 2015 року у справі №2-2502/11. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/52445493 (дата звернення: 10.06.2021).

32. Рішення Долинського районного суду Івано-Франківської області від 20 березня 2015 року у справі № 343/3086/14-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/43253878 (дата звернення: 10.06.2021).

33. Рішення Барського районного суду Вінницької області від 08 травня 2018 року у справі № 125/1854/16-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/73919638 (дата звернення: 10.06.2021).

34. Про внесення змін до Закону України "Про нотаріат": Закон України від 01 жовтня 2008 року № 614-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-17#Text (дата звернення: 10.06.2021).

35. Проєкти цифрової трансформації. *Єдиний портал державних послуг "ДІЯ"*: веб-сайт. URL: https://plan2.diia.gov.ua/projects (дата звернення: 10.06.2021).

36. Перелік нотаріальних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі: Наказ Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5. *Міністерство юстиції України*: веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/files/general/2021/06/07/20210607135033-53.pdf (дата звернення: 10.06.2021).

37. В Україні з'явилася нова мапа нотаріальних округів. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*: веб-сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zyavilasya-nova-mapa-notarialnih-okrugiv (дата звернення: 10.06.2021).

38. Про внесення змін до деяких наказів Міністерства юстиції України (щодо врегулювання питання реєстрації приватної нотаріальної діяльності нотаріуса при зміні адміністративно-територіального поділу України): Наказ Міністерства юстиції України від 31 травня 2021 року № 1911/5. *Інформаційно-правова система ЛІГА:ЗАКОН*: веб-сайт. URL: https://ips.ligazakon.net/document/RE36337(дата звернення: 10.06.2021).

References

1. Pro notariat, Zakon Ukrainy [On Notary, Law of Ukraine] № 3425-XII (1993). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (39), 383. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12 (in Ukrainian)

2. Zadorozhniy. Y.A. (2012) Pravova doktryna v krainah romano-germansk'oi ta anglo-amerykansk'oi pravovyx simey: porivnyalniy analiz [Legal doctrine in the countries of the Romano-Germanic and Anglo-American legal families: a comparative analysis]. Buleten' Ministerstva ustycii Ukrainy [Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine], (10), 17-24 (in Ukrainian).

3. Fursa S. Ya., Fursa Ye.I., Fursa Ye.Ye., Nikityuk O.M. (2015) Notariat Ukrainy. Knyga 1. Organizaciya notariatu z praktykumom: pidruchnyk u tryox knygax [Notary of Ukraine. Book 1. Organization of notary with a workshop: a textbook in three books]. Kyiv: Alerta (in Ukrainian).

4. Smian L.C., Nikitin Yu.V., Homenko P.G. (2008) Notariat v Ukraini: Navchialniy posibnyk (druge vudannya, stereotypne) [Notary in Ukraine: Textbook (Second edition, stereotypical)]. Kyiv: KNT (in Ukrainian)

5. Dolynskya, M.S. (2018) Terytorialna kompetencia notarialnyh organiv Ukrainy yak odyn iz golovnyh zasad zdiysnennya notarialnogo procesu v Ukraini [Territorial competence of notarial bodies of Ukraine as one of the main principles of the notarial process in Ukraine]. Naukoviy visnyuk Lvivskogo derzhavnogo universitety vnytrishnih sprav. Seryia uridichna [Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Legal series], (2), 107-115 (in Ukrainian).

6. Nechyporuk, S.V. (2014) Problemi ta perspektivi rozvitku normativno-pravovogo zabezpechennya notarial'noi diyal'nosti v Ukraini [Problems and prospects of development of normative-legal provision of notarial activity in Ukraine]. Chasopis Kiyvskogo universitetu prava [Journal of Kyiv University of Law], (4), 143-146 (in Ukrainian).

7. Polozhennya pro poryadok reyestracii pryvatnoi notarialnoi diyalnosti, Nakaz Ministerstva yusticii Ukraini [Regulations on the procedure for registration of private notarial activity, Order of the Ministry of Justice of Ukraine] № 20/5 (1994). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18#Text (in Ukrainian).

8. Polozhennya pro poryadok virishennya pitan' administrativno-teritorial'nogo ustroyu Ukrains'koi RSR, Ukaz Prezidii Verhovnoi Radi Ukrains'koi RSR [Regulations on the Procedure for Resolving Issues of the Administrative and Territorial System of the Ukrainian SSR, Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR] № 1654-X (1981). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10 (in Ukrainian).

9. Konstituciya Ukraini [Constitution of Ukraine] № 254к/96-ВР (1996). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (30), 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (in Ukrainian).

10. Pro vregulyuvannya diyal'nosti notariatu v Ukraini, Ukaz Prezidenta Ukraini [On the regulation of the notary in Ukraine, Decree of the President of Ukraine] № 932/98 (1998). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932/98#Text (in Ukrainian).

11. Pro zatverdzhennya granichnoi chisel'nosti privatnih notariusiv u notarial'nih okrugah, Nakaz Ministerstva yusticii Ukraini [On approval of the maximum number of private notaries in notarial districts, Order of the Ministry of Justice of Ukraine] № 2/5 (1999). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-99/ed19990112 (in Ukrainian).

12. Pro zatverdzhennya granichnoi chisel'nosti privatnih notariusiv u notarial'nih okrugah, Nakaz Ministerstva yusticii Ukraini u redakcii vid 26 kvitnya 2013 roku [On approval of the maximum number of private notaries in notarial districts, Order of the Ministry of Justice of Ukraine in the edition of April 26, 2013] № 2/5 (1999). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-99/ed20130426 (in Ukrainian).

13. Yedinij reiestr notariusiv [Unified register of notaries]. URL: https://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx (in Ukrainian).

14. Postanova Verhovnogo Sudu Ukraini [Resolution of the Supreme Court of Ukraine], № 21-46а11, (2011). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/17914384 (in Ukrainian).

15. Komarov V.V., Barankova V.V. (2008) Problemi unormuvannya notarial'noi diyal'nosti [Problems of standardization of notarial activity]. Mala enciklopediya notariusa [Small encyclopedia of a notary], (4'40), 7-16 (in Ukrainian).

16. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukraini "Pro notariat" (shchodo kvoti notariusiv), proiekt Zakonu [On Amendments to the Law of Ukraine "On Notaries" (concerning the quota of notaries), Draft Law] № 5488 (2004). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=18012 (in Ukrainian).

17. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukraini "Pro notariat", proiekt Zakonu [On Amendments to the Law of Ukraine "On Notaries", Draft Law] № 1425-1 (2008). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31666 (in Ukrainian).

18. Polozhennya pro formuvannya kadrovogo rezervu na posadi suddiv miscevih ta apelyacijnih sudiv, Nakaz Derzhavnoi sudovoi administracii Ukraini [Regulations on the formation of a personnel reserve for the positions of judges of local and appellate courts, Order of the State Judicial Administration of Ukraine] № 79 (2006). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0991-06#Text (in Ukrainian).

19. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukraini "Pro notariat", proiekt Zakonu [On Amendments to the Law of Ukraine "On Notaries", Draft Law] № 1286 (2007). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=31179 (in Ukrainian).

20. Fundamental'ni principi Latins'kogo notariatu: prijnyato Byuro KMNS (2001) [Fundamental principles of the Latin notary: adopted by the Bureau of the ICC]. Notariat dlya Vas [Notary for you], (4) (in Ukrainian).

21. Pro misceve samovryaduvannya v Ukraini, Zakon Ukrainy [On local self-government in Ukraine, the Law of Ukraine] № 280/97-ВР (1997). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (24), 170. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text (in Ukrainian).

22. Rishennya Konstitucijnogo Sudu Ukraini u spravi pro administrativno-teritorial'nij ustrij [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of administrative-territorial organization], № 11-рп/2001 (2001). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#Text (in Ukrainian).

23. Dem'yanchuk O.I. (2018) Sutnisni harakteristiki ta formuvannya administrativno-teritorial'nih odinic' u konteksti decentralizacií regional'nogo rozvitku [Essential characteristics and formation of administrative-territorial units in the context of decentralization of regional development]. Naukovi zapiski Nacional'nogo universitetu "Ostroz'ka akademiya". Seriya: Ekonomika [Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Economics], (9), 117-124 (in Ukrainian).

24. Pro poryadok virishennya pitan' administrativno-teritorial'nogo ustroyu Ukraini, proiekt Zakonu [On the procedure for resolving issues of administrative-territorial organization of Ukraine, Draft Law] № 4664 (2021). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70936 (in Ukrainian).

25. Protokol zasidannya Radi Notarial'noi palati Ukraini vid 15 sichnya 2021 roku № 78 [Minutes of the meeting of the Council of the Notary Chamber of Ukraine dated January 15, 2021 № 78]. URL: https://npu.ua/wp-content/uploads/2021/02/78-2021.pdf (in Ukrainian).

26. Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukraini shchodo viznachennya teritorij ta administrativnih centriv teritorial'nih gromad, Zakon Ukrainy [On amendments to some laws of Ukraine on the definition of territories and administrative centers of territorial communities, Law of Ukraine] № 562-IX (2020). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (35), 259. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text (in Ukrainian).

27. Pro utvorennya ta likvidaciyu rajoniv, Postanova Verhovnoi Radi Ukraini [On the formation and liquidation of districts, Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine] № 807 (2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text (in Ukrainian).

28. Pro utvorennya ta likvidaciyu rajoniv, list Ministerstva yusticii Ukraini [On the formation and liquidation of districts, a letter from the Ministry of Justice of Ukraine], № 3171/19.5/32-20, (2020). URL: https://npu.ua/wp-content/uploads/2020/07/mu-vr.pdf (in Ukrainian).

29. List Ministerstva yusticii Ukraini [Letter of the Ministry of Justice of Ukraine], № 6752/8.4.4/32-20, (2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v6752323-20#Text (in Ukrainian).

30. Schodo viznachennya notarial'nih okrugiv, list Ministerstva yusticii Ukraini [Regarding the definition of notarial districts, a letter from the Ministry of Justice of Ukraine], № 5579/19.1.1/32-20, (2020).

31. Rishennya Pridniprovs'kogo rajonnogo sudu m. Cherkasi [Decision of the Prydniprovsky District Court of Cherkasy], № 2-2502/11, (2015). URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/52445493 (in Ukrainian).

32. Rishennya Dolins'kogo rajonnogo sudu Ivano-Frankivs'koi oblasti [Decision of Dolyna District Court of Ivano-Frankivsk Region], № 343/3086/14-ц, (2015). URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/43253878 (in Ukrainian).

33. Rishennya Bars'kogo rajonnogo sudu Vinnic'koi oblasti [Decision of the Bar district court of Vinnytsia region], № 125/1854/16-ц, (2018). URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/73919638 (in Ukrainian).

34. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukraini "Pro notariat", Zakon Ukrainy [On Amendments to the Law of Ukraine "On Notaries", Law of Ukraine] № 614-VI (2008). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (13), 161. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-17#Text (in Ukrainian).

35. Proiekti cifrovoi transformacii. Yedinij portal derzhavnih poslug "DIYA" [Digital transformation projects. The portal of public services "DIYA"]. URL: https://plan2.diia.gov.ua/projects (in Ukrainian).

36. Perelik notarial'nih okrugiv v Avtonomnij Respublici Krim, oblastyah, mistah Kievi ta Sevastopoli, Nakaz Ministerstva yusticii Ukraini [List of notarial districts in the Autonomous Republic of Crimea, oblasts, cities of Kyiv and Sevastopol, Order of the Ministry of Justice of Ukraine] № 2040/5 (2021). URL: https://minjust.gov.ua/files/general/2021/06/07/20210607135033-53.pdf (in Ukrainian).

37. V Ukraini z'yavilasya nova mapa notarial'nih okrugiv [A new map of notarial districts has appeared in Ukraine]. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zyavilasya-nova-mapa-notarialnih-okrugiv (in Ukrainian).

38. Pro vnesennya zmin do deyakih nakaziv Ministerstva yusticii Ukraini (shchodo vregulyuvannya pitannya reiestracii privatnoi notarial'noi diyal'nosti notariusa pri zmini administrativno-teritorial'nogo podilu Ukraini), Nakaz Ministerstva yusticii Ukraini [About modification of some orders of the Ministry of Justice of Ukraine (concerning settlement of a question of registration of private notarial activity of the notary at change of administrative-territorial division of Ukraine), Order of the Ministry of Justice of Ukraine] № 1911/5 (2021). URL: https://ips.ligazakon.net/document/RE36337 (in Ukrainian).

Received: 15/06/2021
1st revision: 18/07/2021
Accepted: 20/08/2021

V. Zalotin, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

HISTORY OF NOTARIAL DISTRICTS FORMATION IN INDEPENDENT UKRAINE

The article covers the history of the notarial districts formation in Ukraine. The subject matter of the study is the retrospective of notarial districts formation in Ukraine as well as the development of the grounded proposals for respective legislation improvement. The methodological basis of the study were general scientific (analysis, comparison and modelling) and special (formal and logical) methods of cognition. The notary territorial competence influence on the formation of notarial districts is considered. The author has proved that the notary territorial competence in the context of national legislation is understood as the basis for the notary districts formation. The research suggests the analysis of 4 stages of notary formation and development in Ukraine: early years of independence, establishment of the maximum number of notaries, the years of uncertainty and the current stage, characterized by changes due to administrative-territorial and digital reforms. As a result of the analysis, it was concluded that during the early years of independence the legislation, considering the notary territorial competence, was poor, while state intervention into the process of notarial districts allocation was really high. The regulation of the maximum number of notaries and notarial quotas as the legal problem that does not meet today's challenges is revealed. Legislative drafts aiming at regulating the number of notaries and restricting such state intervention in notarial activity have been analysed. The present regulation of the notary territorial competence, as well as legislative updates, considering the administrative-territorial reforms in Ukraine, are studied. The attention is also paid to the administrative-territorial structure as a basis for the allocation of the notary territorial competence. The main concepts of forming the list of notarial districts by the Ministry of Justice of Ukraine are outlined; moreover, their pros and cons are highlighted. The governmental plans to digitalize the state services in terms of launching electronic notaries for remote notarial acts are mentioned. The offer to improve the principles of notary districts system in order to increase the availability of notarial acts to the population is given (driven by the examples of regional notary districts in Kyiv and Sevastopol aiming at providing remote notarial acts). Taking into account the Constitutional provisions, the need to consolidate the Ministry of Justice of Ukraine authorities is justified in context of approving the list of notarial districts in the Law of Ukraine "On Notaries".

Keywords: territorial competence of a notary, maximum number of notaries, administrative-territorial structure, administrative-territorial unit, quotas of notaries, availability of notarial acts.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2021; 3 (118): 32-37
УДК 35.078.3
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/3.118-6

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2021

О. А. Заярний, д-р юрид. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4549-7201

РОЗВИТОК ОСНОВНИХ ІНСТИТУТІВ ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА У ПРАЦЯХ УЧЕНИХ-ПРАВНИКІВ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА З 1991 РОКУ ПО 2021 РІК

Досліджено науковий доробок учених-правників юридичного факультету (нині Інституту права) Київського національного університету імені Тараса Шевченка в галузі інформаційного права, охарактеризовано їхній вплив на формування основних інститутів цієї галузі права в незалежній Україні.

Метою статті є аналіз теоретико-методологічних засад розвитку основних інститутів галузі інформаційного права у наукових працях учених Київського національного університету імені Тараса Шевченка, дослідження передумов для формування наукової школи інформаційного права університету, визначення подальших перспективних напрямів наукових досліджень у межах відповідної галузі права.

У процесі підготовки статті застосовано загальнонаукові методи пізнання: діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, а також спеціальні методи: історичний, порівняльно-правовий, соціологічний та ін.

Обґрунтовано, що процес оновлення інститутів галузі інформаційного права у незалежній Україні перебуває у нерозривному зв'язку з процесом удосконалення норм інформаційного законодавства, розвитком цифрових трансформацій у державі і суспільстві та науковими дослідженнями різних аспектів правового регулювання інформаційних відносин. Доведено, що правовою й освітньою основою для розвитку сучасної школи інформаційного права Київського університету є утворена на базі юридичного факультету у 2012 році спеціалізація "Інформаційне право" за спеціальністю 081 "Право освітнього рівня «Магістр»".

Викладено основні положення проведеного дослідження, сформульовано подальші напрями наукових досліджень основних інститутів галузі інформаційного права, які можуть становити науковий інтерес для вчених, правників і практикуючих юристів.

Ключові слова: галузь права, інформаційне право, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, наукова школа, період незалежності України, система права.

ВСТУП

Проголошення 24 серпня 1991 року Верховною Радою Української РСР Акту незалежності України [1] відкрило нову сторінку історії розвитку нашої держави. Окрім необхідності розв'язання широкого кола соціально-економічних, політичних, освітніх і культурних завдань, перед Україною актуалізувалася проблема формування ефективної національної системи права і законодавства.

© Заярний О. А., 2021